

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**Актуальні питання
корекційної та
інклюзивної
освіти**

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди**

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ
ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

**Харків
2020**

Редакційна колегія:

Головний редактор – Бойчук Юрій Дмитрович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Заступник головного редактора – Маркіна Тетяна Юріївна, доктор біологічних наук, професор, декан природничого факультету

Відповідальний секретар – Перетяга Людмила Євгенівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Члени редакційної колегії:

Бондар Віталій Іванович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної педагогіки, академік Національної академії педагогічних наук України

Галій Алла Іванівна, кандидат біологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Голуб Наталія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Гордієнко Ірина Вікторівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Дрозик Людмила Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Золотоверх Владлена Віталіївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Казачінер Олена Семенівна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Коваленко Вікторія Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Орлов Андрій Валерійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Пашинський Павло Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології та спеціальної психології

Сінопальнікова Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Туренко Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної педагогіки ХНПУ імені Г.С. Сковороди

Щербак Ірина Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини, реабілітології і спеціальної психології

Рекомендовано редакційно-видавничим відділом Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, протокол №7 від 19.11.2020 р.

Актуальні питання корекційної та інклюзивної освіти / За загальною редакцією Бойчука Ю.Д. – Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2020. – 376 с.

Збірник містить наукові праці, які присвячені висвітленню проблеми організації комплексного психолого-педагогічного супроводу інтегрованого та інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Розглянуто широке коло нагальних питань, пов'язаних з організацією інклюзивного освітнього середовища, наданням освітніх та корекційно-розвиткових послуг дітям з порушеннями психофізичного розвитку.

ЗМІСТ

<i>Азаренкова Н.І</i> Актуальні проблеми діагностики мовленнєвого розвитку дітей раннього віку.....	7
<i>Аразгелдієва М.Б.</i> Завдання формування просторових уявлень у дітей із затримкою психічного розвитку як важлива складова процесу підготовки їх до навчання у школі.....	13
<i>Аразгелдієва М.Б.</i> Особливості корекційної роботи з формування зорово-просторових уявлень у дітей із затримкою психічного розвитку та системним недорозвиненням мовлення.....	19
<i>Білянїна В.М.</i> Особливості проведення логоритмічних занять з дітьми дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення III рівня.....	24
<i>Богодущенко К.М.</i> Психолого-педагогічні умови організації інклюзивного навчання дітей дошкільного віку з тяжкими мовленнєвими порушеннями.....	30
<i>Борисенко У.В.</i> Інноваційні методи комплексної корекції вторинних порушень у дітей старшого дошкільного віку з ДЦП.....	39
<i>Веремій Д.В.</i> Розвиток комунікацій дітей першого року життя з дизартричними порушеннями.....	45
<i>Волокова А.О.</i> Диференційоване навчання як практична технологія організації освітнього процесу в умовах освітньої інклюзії.....	49
<i>Волошина А.В.</i> Фізіотерапевтичні процедури в реабілітації дітей із ДЦП.....	54
<i>Гайденко К.А.</i> Ключові аспекти готовності майбутніх вчителів-реабілітологів до роботи в інклюзивно-ресурсних центрах... ..	57
<i>Галій А.І.</i> Педагогічна реабілітація дітей із ЗПР засобами інклюзивного навчання.....	61
<i>Гноєва Д.Т.</i> Реалізація інклюзивної форми навчання в освітньому просторі України на сучасному етапі.....	72
<i>Горобець К.В.</i> Напрямки логопедичної роботи з підлітками, що страждають на дизартрію при ДЦП	78
<i>Гурїна К.В.</i> Характеристика читацької компетентності у молодших школярів з тяжкими порушеннями мовлення.....	84
<i>Давиденко К.А.</i> Особливості обстеження порушення голосу в дітей дошкільного віку.....	89
<i>Давіденко М.В.</i> Адаптація дітей з синдромом дефіциту уваги та гіперактивністю до навчання у початковій школі.....	94
<i>Довженко Т.О.</i> Роль ігор та ігрових прийомів в процесі формування лексики дітей з загальним недорозвиненням мовлення III рівня.....	99
<i>Дубась Д.О.</i> Формування лексико-граматичної сторони мовлення у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальною недостатністю.....	104
<i>Єфременко Ю.О.</i> Корекційні засоби навчання дітей із порушеннями мовлення.....	110

3. Мартиненко В.О. Структура і зміст читацької компетентності молодших школярів / В.О.Мартиненко // Збірник наукових праць: Педагогічна освіта: теорія і практика. – Вип. XV. – Кам'янецьПодільський, 2013. – С. 145-151.

Давиденко К.А.

ОСОБЛИВОСТІ ОБСТЕЖЕННЯ ПОРУШЕННЯ ГОЛОСУ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуті основні причини порушень голосу і мовлення у дітей. Особлива увага в статті приділяється методам обстеження порушень голосу і мовлення у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: голос, порушення голосу, логопедичне обстеження.

Постановка проблеми. Голос в сучасному світі має важливе значення і без нього неможливо уявити наше життя, він є невід'ємним компонентом процесу комунікації. Існують різні захворювання, дефекти розвитку і травми різних частин мовного апарату, які є причиною порушення голосоутворення й мови. Мовне спілкування не може повноцінно здійснюватися при порушенні голосоведення. Розлади голосу різного генезу ускладнюють, як процес відтворення мови самим мовцем, так і сприйняття її оточуючими. В майбутньому проблеми з голосом можуть обмежувати вибір професійної діяльності. З кожним роком все більшої актуальності набуває питання щодо профілактики порушень голосу і мови у дітей. Тому питання розвитку голосу, збереження його сили, звучності, витривалості, а також своєчасної корекції голосових порушення займає вагомe місце в ряду проблем корекційної педагогіки.

Аналіз досліджень та публікацій. Голосові перевантаження, соматичне ослаблення, негативні психоемоційні фактори сприяють значному збільшенню кількості дітей, що мають різноманітні порушення голосу. У логопедичній літературі проблема дисфоній розглядається як самостійна патологія у зв'язку з іншими мовними розладами, в структурі яких є порушення просодичного компонента. Відсоток порушень голосу серед дітей дошкільного віку з такими

видами мовленнєвої патології, як ринолалія, заїкання, дизартрія, алалія досягає 41%. Дану проблематику розглядали О. Алмазова, О.Артемова, І. Єрмакова, М.Іпполітова, В. Лаврова, Л. Лопатіна, І. Панченко, Т. Філічева, Н. Чевельова, Г.Чіркїна та інші.

Мета статті. На основі наукової літератури розглянути основні види та причини порушень голосу, а також методи обстеження голосу.

Виклад матеріалу дослідження. Голос людини є унікальним природним феноменом, який до кінця не вивчений. Голосом з різних позицій займаються багато наук. Однак жодна з них не формує цілісного уявлення про цю функцію організму. Всі вони обмежуються лише певним спектром проблем, яких торкається тієї чи іншої галуззю знань.

Голос – це сукупність різних за частотою, інтенсивністю та тембром звуків, що вимовляються людиною за допомогою голосового апарату.

Голос – це унікальне явище, яке об'єднує звуки, що виходять з гортанно-глоткових порожнин людини незалежно від їх складності та соціального значення, від рефлекторного крику новонародженого до модульованого голосу співаків чи ораторів.

Людський голос, будучи багатоплановим у використанні та різноманітним за формою, являє собою звукову основу експресивної мови і має досить важливе значення для індивідуума впродовж усього життя.

Проблема порушень голосу в дитячому віці залишається незмінно актуальною протягом останніх десятиліть. Тим часом заклики більшості спеціалістів до посилення уваги до голосу дітей в практичній роботі по ряду причин залишаються без належної уваги. Порушення голосу ускладнюють процес комунікації та навчання, мають істотний вплив на загальний розвиток дітей, їх нервово-психічний стан.

Порушення голосу у дітей – складна проблема, тому потребує пильної уваги фахівців. У багатьох випадках причини порушень незрозумілі, тому таких дітей необхідно ретельно і всебічно обстежити, оскільки без точного діагнозу

неможливо розробити вичерпний план лікування. Встановлення діагнозу і реабілітація, як правило, вимагають тривалого часу і терпіння [1].

Причини порушень голосу можна представити у вигляді безперервного ряду, на одному кінці якого знаходяться органічні зміни, а на іншому – функціональні.

Функціональними називають такі розлади голосової функції, при яких ларингоскопічно не спостерігається виражених органічних порушень у голосовому апараті, але наявні певні порушення фонації. При цьому незначні зміни органічної природи (незначний набряк, гіперемія, тощо) мають характер вторинних змін [6].

До органічних відносять ті, які викликають зміну анатомічної будови голосового апарату в його периферичному або центральному відділах.

На сучасному етапі немає єдиної класифікації розладів голосу, але найбільш часто фоніатри та логопеди групують порушення в залежності від ступеня вираженості: афонія, дисфонія.

За характером порушення голосові розлади діляться на функціональні та органічні.

Основним симптомом при захворюваннях гортані у дітей є функціональне порушення голосу – афонія або дисфонія різного ступеня вираженості.

Під афонією розуміється повна відсутність голосу, дисфонія – розлад голосу, пов'язане з наявністю різних додаткових призвуків [4].

Велике значення для вивчення голосу має обстеження голосового апарату, в першу чергу функції голосових складок.

Існує кілька медичних методів дослідження. Перше уявлення про стан гортані дає непряма ларингоскопія – огляд за допомогою дзеркала (ларингоскопа). Ларингоскопія виявляє запальні захворювання або анатомічні зміни. Більш детальну картину функції голосових складок розкриває ларингостробоскопія. За допомогою електронного стробоскопа, можна спостерігати характер коливань голосових складок.

Рентгенографія і томографії відображають точну картину гортані в момент її роботи, не розкриваючи характеру рухів голосових складок. Застосовуються переважно для діагностики пухлин. Електроміографія дає відомості про функції внутрішніх і зовнішніх м'язів гортані.

Останнім часом знаходить все більше застосування новий метод дослідження голосового апарату – глоттографія. Даний метод дозволяє спостерігати коливання голосових складок в процесі природної фонації, не завдаючи хворобливих або неприємних відчуттів клієнту. Даний метод застосовують фізіологи, лікарі, вокальні педагоги, лінгвісти, логопеди. Глоттографія об'єктивно оцінює динамічні зміни голосового апарату в процесі корекційно-відновлювального навчання і після закінчення його.

Для дослідження стану голосу використовується методика Лаврової Є. Програма обстеження складається з декількох етапів:

1. Аналіз анамнестичних відомостей.

- Загальна психомоторне розвиток від моменту народження до року і від року до часу обстеження: характеристика крику дитини в ранньому дитячому віці, формування та особливості прояву голосових реакцій, основні етапи мовного і моторного розвитку.

- Соціальні умови: сімейне або мовне оточення.

- Результати медичного обстеження: стан слуху, носової порожнини, носо – і ротоглотки; наявність гострих і хронічних захворювань органів голосоутворення (ангіна, ларингіт, гострий бронхіт, тонзиліт і т. п.); перенесені захворювання. Особлива увага звертається на відомості про інфекційні та соматичних захворюваннях дитини, які могли б зумовити загальну астенизацію організму або прийняти хронічні форми.

2. Дослідження голосу і інтонаційної сторони мови з використанням спеціальних проб.

- Перевірка акустичних характеристик голосу (висоти, забарвлення звуку) і інтонації при проголошенні як ізольованих голосних, приголосних, так і їх поєднань. Використані голосні пропонуються в наступній послідовності [а, о, у,

е, і]. Саме при такій послідовності збільшується щільність змикання голосових складок (на [а] захриплість може не з'явитися, а на [і] – з'явиться). Вивчення особливостей вимовляння звуків відбувається в умовах їх багаторазового звучання (наприклад, заколисування ляльки «а-а-а» і т.п.), у час якого легко виявляється інтонаційна характеристика голосу.

- Проголошення слів, що позначають назву тієї чи іншої предметної картинки. При виборі картинок враховується максимальний набір в їх назвах голосних і сонорних.

- Повторення за логопедом коротких фраз.

- Проголошення фраз з різною інтонацією.

- Читання напам'ять коротких віршів.

- Інсценування казок, з метою перевірки вміння передавати голосовими реакціями характер персонажів і інтонаційно оформляти власну мову.

Дуже важливі відомості про стан голосу і про володіння їм інтонацією дають спостереження за поведінкою і під час логопедичних занять, і в середовищі однолітків, в будь-якій невимушеній ситуації і в бесідах на різні доступні теми [3].

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження.

Таким чином більшість методичних рекомендацій щодо проведення логопедичної роботи в умовах логопунктів закладів дошкільної освіти присвячено лише індивідуально підгруповій корекції дефектів вимови, де мала увага приділяється корекції голосових проблем. Це призводить до того, що фонопедична робота проводиться в край вузькому варіанті, не знаходячи уваги і підтримки з боку батьків і педагогів, виявляється малоефективною.

Можемо припустити, що здійснюване в сукупності з логопедичною роботою та заходами з розвитку і попередження голосових порушень в дошкільному віці, проведення регулярних консультацій для батьків та педагогічного колективу дошкільних закладів дозволить викликати більш чуйне ставлення до стану дитячого голосу, стимулювати підвищення рівня знань в області порушень голосу.

Список використаних джерел:

1. Алмазова Е. С. Логопедическая работа по восстановлению голоса у детей. Под общ. ред. Г. В. Чиркиной. — М.: Айрис-пресс, 2005. — 192 с.
2. Вильсон Д.К. Нарушения голоса у детей: Пер. с англ. — М.: Медицина, 1990. — 448 с.
3. Логопедія. Підручник. Третє видання, перероблене та доповнене / за ред. М.К. Шеремет. — К.: Видавничий дім «Слово», 2018 — 856 с.
4. Осадча Т.М. Етіопатогенетичні аспекти порушень голосу у дітей Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. 36. наукових праць. — К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. — № 21. — С. 191-194
5. Ромась О. Ю. Алгоритм обстежень хворих з порушеннями голосу / О. Ю. Ромась // Логопедія. — 2011. — № 1. — С. 63-67.
6. Ромась О. Ю. Типи порушень голосу у дітей – сучасний погляд. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія: Соціально-педагогічна. — 2012. — Вип. 19(1). — С. 406-414

Давіденко М.В.

АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДЕФІЦИТУ УВАГИ ТА ГІПЕРАКТИВНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У зв'язку зі збільшенням випадків виявлення у дітей дошкільного віку синдрому дефіциту уваги та гіперактивності, постає необхідність вивчення питання їх адаптації до навчання в початковій школі та допомоги в цьому.

Ключові слова: дефіцит уваги, гіперактивність, підготовка до школи, адаптація.

Постановка проблеми. Основні проблеми дітей із синдромом дефіциту уваги та гіперактивності викликані незрілістю їх лобових структур, що відповідають за самоконтроль і планування. Таким дітям досить складно концентруватися на одному завданні. Вони часто відволікаються самі та відволікають інших, забувають зошити, гублять речі. Такі діти не можуть